

Thaipiger, muskelhunde og fulde svenskere: nedsættende ord, stereotyper og ligestilling i *Den Danske Ordbog*

Jonas Jensen, Henrik Lorentzen, Sanni Nimb, Mette-Marie Møller Svendsen & Lars Trap-Jensen

This paper examines the ways in which the editors of The Danish Dictionary have sought to navigate the troubled waters of activism and descriptivism. On the one hand, an editor with an activist bent may feel an urge to right a few wrongs and omit certain linguistic examples even though they are in abundance in the corpus. On the other hand, the stern descriptivist may want to represent the harsh realities of the corpus – warts and all – whether or not it aligns with the editor’s personal convictions. Additionally, (unacknowledged) personal predispositions may have a bearing on an editor’s way of defining a word and choosing appropriate linguistic examples. One might inquire whether it is at all possible for editors to maintain an objective and neutral stance when it comes to issues known to prompt firm views or opinions, e.g. gender politics or racial epithets. This paper examines the principles of dealing with such issues in The Danish Dictionary. It focuses on lemma selection, definitional practice, usage labels, and choice of lexicographical examples, and it includes a discussion of the ways in which the composition of the corpus influences the depiction of reality presented in the dictionary. In conclusion, the paper casts a critical eye on the practice of The Danish Dictionary past and present, and outlines a number of potential improvements to the current method of working.

1. Indledning

I denne artikel beskæftiger vi os med den følelsesbelagte del af ordforrådet. Med vores sprog kan vi krænke andre mennesker gennem vores valg af ord. Nogle gange sker det bevidst, andre gange har det den virkning uden at vi selv var klar over det eller havde det til hensigt. Ligesom med den øvrige del af sproget er det ikke konstant og absolut: Hvad der opfattes som krænkende, ændrer sig hele tiden. Det der var neutral sprogbrug for 10 år siden, kan føles krænkende i dag – og omvendt. Ofte kommer vores valg af ord og sproglig udtryksmåde meget tæt på vores identitet, køn, etnicitet, alder eller overbevisning, og derfor reagerer mange mennesker spontant og følelsesmæssigt på den slags ord. Det er også noget *Den Danske Ordbogs* redaktion får mange, ofte passionerede henvendelser om fra brugerne. Med mere end 100.000 daglige brugere af *Den Danske Ordbog* kan det næsten ikke være anderledes.

Der er næppe nogen ordbogsredaktion der opfatter sig selv som racistisk eller sexistisk. Temaet er derfor snarere hvordan vi sikrer os at ordbogens lemmabe-

stand og beskrivelsen af den holdes opdateret og fri for krænkende, skæve og utidssvarende beskrivelser. Motivationen kommer fra forskellige kilder, og det kan være nyttigt at nævne de vigtigste da det samtidig tjener til afgrænsning af emnet og problematikken.

I følgende citat vises et eksempel hvor en bruger ønsker et ord fjernet fra ordbogen.

Hej Den Danske Ordbog.

Jeg vil gerne sende en klage til jer vedrørende jeres brug af det medieopfundne ord "muskelhund", der udelukkende bruges nedsættende om særlige hunderacer, som (gennem videnskabelige undersøgelser, som jeg glædeligt kan give kildehenvisninger til) er beviseligt ligeså harmløse, som alle andre hunde. Jeres beskrivelse af ordet er ganske enkelt grotesk og angribende mod en forsvarsløs minoritetsgruppe ...

Der er, skriver brugeren, tale om "et medieopfundet, nedsættende ord om bestemte hunderacer", og vedkommende fortsætter derefter længe og engageret, men hensigten er klar: Ordet hører ikke hjemme i en ordbog, for ingen hunde er født mere farlige og aggressive end andre, og derfor kan man ikke udnævne bestemte racer til at være muskelhunde. Argumentationen er subjektiv og puristisk: Der findes gode ord, og der findes dårlige ord, og de dårlige ord bør ikke stå i ordbogen – uanset om de findes og bruges i sproget.

Den næste diskussion går ikke på om bestemte ord hører hjemme i ordbogen, men hvordan de skal beskrives når de er kommet ind. Hvem har retten til at definere hvornår et ord er nedsættende, uformelt, om det bruges som skældsord eller helt bør undgås? Det er den velkendte diskussion af politisk korrekthed: Er det afsenderens intention der vejer tungest, eller den effekt som ordet har på modtageren? Et klassisk eksempel er *neger*. Redaktionen har gennem årene været i dialog med en række minoritetsgrupper, fx seksuelle minoriteter, især transpersoner (kan man bruge *transseksuel* om personer hvis kønsidentitet er i konflikt med deres biologiske køn?), religiøse mindretal (hvem er omfattet af ordet *hedning*?) og sociale mindretal (er man kriminel hvis man kører på motorcykel i lædertøj og har mærke på ryggen, jf. *biker*, *rocker*?).

Endelig er der en sidste og lidt anden form for korrekthed som har været en motivation for os. Ruth V. Fjeld (2015) har undersøgt den kønsmæssige ligestilling i nordiske ordbøger. Undersøgelsen rejser det metodiske spørgsmål hvilket forhold der er eller bør være mellem ordbogen og det sprog der beskrives. Er det fx rigtigt at et balanceret korpus giver en kønsmæssigt mere balanceret lemmasektion? Eller mere generelt formuleret: Hvis sproget er stereotyp, fordomsfyldt og ulige, bør en deskriptiv ordbog da stadig være et spejl af sproget og den samtid sproget bliver brugt i, eller er det i ligestillingens navn netop redaktørernes opgave at være aktivistiske og rette op på uligheder på trods af sprogbrugen?

I det følgende ser vi først på lemmaudvalg, definitioner, emneområder og va-

lørangivelser, derefter på kollokationer og citater. Den afsluttende konklusion giver en række konkrete forslag til fremtidige forbedringer af *Den Danske Ordbog* (herefter DDO) på dette område.

2. Lemmaselektion

DDO er korpusbaseret, og et ords frekvens i korpus er afgørende for om ordet kommer med i ordbogen. Hvad lemmaselektion angår, ligger det således redaktionens hjerte nær at lemmakandidater med en vis frekvens i sproget ikke udelukkes fra optagelse i ordbogen alene fordi ordene kan virke anstødelige eller bruges nedsættende. De seneste opdateringer af DDO byder af denne grund på nedsættende, men frekvente udtryk som fx *bøsserøv* (nedsættende udtryk for homoseksuel mand). Med denne type ord følger naturligvis en forpligtelse til dels at oplyse om at brugen af dem ikke er neutral, dels at udvælge passende citater, gerne af en type der problematiserer ordenes brug.

Så længe redaktørerne lever op til denne forpligtelse, bør de nye lemmaer man udvælger, ikke umiddelbart føre til øget stereotypisering, men det forholder sig anderledes med de lemmaer der ikke slipper gennem nåleøjet. I ældre ordbøger som fx *Ordbog over det danske Sprog* (ODS) (der udkom 1918–1956) kan det i dag virke påfaldende at man skal lede meget længe efter ord der omhandler homoseksualitet på trods af ordbogens store omfang. Det er svært at finde mere end ganske få ord i det oprindelige værk (*Homoseksualisme, Homoseksualist, Homo, homoseksuel, Svansspiller*) og enkelte underbetydninger (af *Jomfru* og *Kæreste-ri*). Efterfølgende har man i de supplementsbind der udkom 1992–2005, måttet tilføje mange ord med lignende betydninger som rent faktisk fandtes i ODS' periode, men enten blev overset eller bevidst fravalgt af redaktørerne. I en moderne korpus- og frekvensbaseret ordbog risikerer bestemte ord at gå under radaren fordi de tilhører domæner der kun sjældent behandles i mainstreamkulturen og den offentlige debat. Dermed opstår huller eller lemmalakuner i forbindelse med sprogbrugen hos bestemte subkulturer, religiøse eller seksuelle mindretal etc., hvilket kan anses for et demokratisk problem: Manglende registrering af bestemte ord og udtryk kan ses som en manglende anerkendelse af de mennesker der bruger dem.

Hvis ord af denne type skal sikres optagelse i ordbogen, kræver det en midlertidig tilsidesættelse af det strengt frekvensbaserede princip. Redaktøren må altså aktivt beslutte at prioritere fx *heteronormativ* højere end det langt mere frekvente *fastansat*. Er det en forsvarlig leksikografisk praksis? På baggrund af frekvens alene er svaret "nej", men det lavfrekvente ord er nyere (kendt fra 2001), sværere at afkode end *fastansat* og knytter an til en diskurs der er oppe i tiden. Der er grund til at formode at flere brugere vil efterspørge *heteronormativ* end *fastansat* i ordbogen. DDO har heldigvis haft resurserne til at tage begge ord med – og derfor kan vi nu se at antagelsen underbygges af søgetal fra Google Analytics, idet der i perioden 17. maj – 17. august 2017 er foretaget 301 søgninger på *heteronormativ* mod 144 på *fastansat*.

3. Definitioner, emnekoder og valøroplysninger

Når lemmaet er udvalgt til inklusion i ordbogen – uanset om det er sket for nylig eller ordet har været i ordbogen i 25 år – er det afgørende at det har en dækkende og tidssvarende definition. Indimellem får vi henvendelser fra brugere der ikke mener at det er tilfældet. Et sådant eksempel er *skamlæber*, der bl.a. optræder i definitionen til opslagsordet *omskæring*. Som Foreningen mod Pigeomskæring har gjort redaktionen opmærksom på, findes på dansk det udmærkede og umarkerede alternativ *kønslæber*, og det bør foretrækkes, for som foreningens repræsentant påpeger “[er der ikke] efter nutidige betragtninger forbundet nogen skam ved at være født med sådanne.”

Det skyldes typisk at det der oprindeligt har været opfattet som neutralt sprogbrug, nu ofte opfattes som fordomsfuldt. Det gælder fx brugen af *skamlæber* i artiklen **omskæring**, sb., *negroid* i **sort**, adj. og *sigøjner* i **romani**, sb. Når redaktøren er blevet opmærksom på problemet, kan han eller hun nemt fremsøge de enkelte ord og opdatere ordbogen.

Men hvordan finder vi frem til problemerne i tilfælde hvor vi ikke kan støtte os til bestemte søgeord eller henvendelser fra brugerne? En metode er at søge på *emnekoder*. Ordbogsartiklerne i DDO er for størstedelens vedkommende forsynet med et element kaldet <Sysfag>, som er synligt for redaktørerne, men ikke for ordbogens brugere. Det giver mulighed for at søge på emnekoder der forventes at rumme problemer, fx den selvforklarende kode <sex> og <fam>, der står for *familie*.

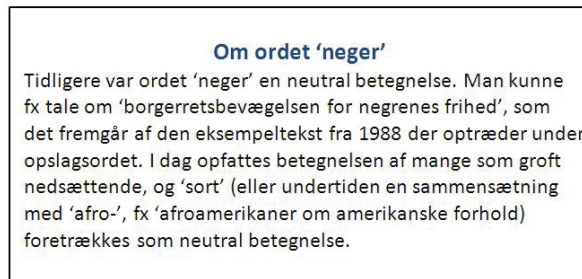
Som nævnt ovenfor bør redaktørerne være særligt opmærksomme på at *valøroplysninger* optræder ved anstødelige og nedsættende ord. Også her kan emnekoderne hjælpe os med at finde de pågældende ord, fx giver ovennævnte søgning på <sex> bl.a. adjektivet *billig* i betydningen ‘for nem at komme i seng med – især om kvinde’. Artiklen bør som minimum have tilføjet valøren “nedsættende”.

En søgning på selve betegnelsen “nedsættende” i elementet <Valør> vil typisk være ubrugelig, for problemerne knytter sig kun sjældent til artikler, hvor “nedsættende” allerede optræder. En interessant undtagelse er substantivet *bøsse*, som indtil oktober 2016 var forsynet med valøren “undertiden nedsættende”. Ordet er oplagt kandidat til en faktaboks (se nedenfor), idet det oprindeligt var et skældsord, men siden er blevet overtaget af de homoseksuelle selv og i dag er så neutralt et udtryk at det optræder i navnet på den danske interesseorganisation Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner. Ordet er altså gledet ind i hverdags sproget som umarkeret, men bruges dog i visse kredse fortsat som skældsord, hvilket kunne tale for en selvstændig betydning – og altså en faktaboks.

4. Faktabokse, datoangivelser, brugerinteraktion

Ord der tidligere har været opfattet som neutrale, men som i dag opfattes ned-sættende eller omvendt, kræver undertiden en mere omfattende behandling end et simpelt <Valør>-felt. Efter bl.a. svensk forbillede har DDO's redaktion derfor besluttet at gøre forsøg med faktabokse.

I figur 1 ses et eksempel på betaversionen af en faktaboks under substantivet *neger*, direkte inspireret af *Svensk Ordboks* ditto:

Figur 1: Udkast til faktaboks ved ordet *neger* i DDO.

I tilgift til faktaboksene arbejder vi på at indføre datomærkning af ordbogens artikler, med to datoer pr. artikel: Én der angiver hvornår artiklen er skrevet, og én der angiver hvornår seneste revision har fundet sted. Dette tiltag ville ikke i sig selv udgøre en løsning, men datomærkningen ville dog fungere som en forklaring for brugere der støder på indhold de opfatter som utidssvarende. Denne model er allerede taget i brug i onlineudgaven af ODS.

Vedrørende brugerinteraktion overvejer DDO's redaktion desuden at gøre det nemmere at kommentere de enkelte opslagsord direkte via et link eller en formular på hjemmesiden eller i appen. Det forventes dog at en sådan invitation vil medføre et betragteligt merarbejde for redaktørerne, hvorfor den endelige form overvejes grundigt inden implementeringen.

5. Kollokationer

Når det gælder politisk korrekthed i en ordbog, er det også relevant at kigge nærmere på ordbogens kollokationer.

I DDO's nyhedsbrev fra 1999 skriver Kjeld Kristensen at "ordbogsredaktører ikke blot beskæftiger sig med sproget, men naturligvis også med den individuelle og sociale virkelighed som sproget i brug er i vekselvirkning med" (Kristensen 1999).

Kollokationerne i sproget er et felt der kan afsløre mange tidsbundne tendenser – på godt og ondt. Fx er en typisk ordforbindelse der optrådte i DDO, "palæstinen-

siske terrorister”. Ordforbindelsen er nu blevet fjernet fra opslagsordet **terrorist**, hvor den optrådte i ental, men kan fortsat findes under **palæstinensisk**. Denne kollokation har historisk set en klar udbredelse (især mellem 2006 og 2009 optræder kollokationen hyppigt), men med tiden er brugen af den kombination blevet mindre og mindre frekvent i sproget. En søgning i DDO’s opdaterede korpus giver kun et enkelt eksempel på “palæstinensiske terrorister” i 2017.

Også kollokationen “fulde svenskere” har været ret udbredt i det danske sprog. Den genuine brug af kollokationen er faldet drastisk de senere år. Dermed er der ikke nok belæg til at retfærdiggøre at den optræder i ordbogen, og samtidig sender den et uheldigt signal. Ordbogen skal afspejle virkelighedens sprogbrug, men der er ingen grund til at skævvride forskellen mellem forskellige befolkningsgrupper eller præsentere et stereotypet billede af en nation hvis der ikke længere er belæg til at understøtte den brug.

På redaktionen har vi diskuteret forskellige løsningsforslag i forhold til problemet med især forældede kollokationer der kan optræde i DDO. Tilføjelse af en markør der senere kan bruges til at tjekke de berørte kollokationer for deres aktualitet, kunne være et middel til at komme forældede kollokationer til livs.

En synlig datering af hvornår artiklen med den pågældende kollokation er blevet skrevet, og dertil også hvornår den sidst er blevet revideret, kunne som tidligere nævnt være en hjælp for brugeren på dette punkt.

6. Konnotative betydninger

De konnotationer som et ord kan have, medfører undertiden også problemer når man ønsker en korrekt, og samtidig tidssvarende, definition.

Betydninger

kvinde eller (ung) pige fra Thailand – ofte med bibetydning af prostitueret kvinde

Figur 2: Uddrag af artiklen *thaipige* i DDO.

Et eksempel er ordet *thaipige*. *Thaipiges* denotation ville lyde ‘kvinde fra Thailand’, mens en udbredt konnotation er ‘prostitueret kvinde fra Thailand e.l.’. Den konnotative betydning af ordet er meget udbredt i korpus, og derfor stiller ordet leksikografen i et dilemma når det kommer til vægtningen af sproglig og politisk korrekthed. DDO’s løsningsforslag vises i figur 2. Definitionen er den sproglige tidsånd tro: Den konnotative betydning er medtaget i opslaget, og derfor bliver det nødvendigt at tjekke opslaget løbende for dets aktualitet.

7. Citater

I sin oversigt over kriterierne for det gode citat skriver Lorentzen (2001:215) bl.a.: “det må ikke indeholde forstyrrende elementer der tager opmærksomheden bort fra opslagsordet” og “det bør kun indeholde anstødelige udsagn hvis man gør udtrykkeligt opmærksom på stilværdien”.

Gode kriterier, men det er værd at overveje i hvilket omfang fordomsfuld sprogbrug og stereotype udsagn er forstyrrende elementer? Og hvor går grænsen for anstødelighed? Kan den have rykket sig i DDO’s levetid? Sidst, men ikke mindst: Hvordan afvejer man hensynet til frekvens i korpus i forhold til hensynet til at undgå stereotyper, fremme ligestilling etc.?

Om kønsstereotype citater skriver Fjeld (2015:35): “Kvinner og menn fremstår fortsatt svært ulikt i ordbøkene og derved fastholdes stereotype kjønnsforskjeller.” Denne tendens er beklagelig, men hvad gør vi som leksikografer hvis den er vidt udbredt i de korpora vi anvender? Antager vi at korpus repræsenterer den sproglige virkelighed og bliver på deskriptivismens smalle sti – eller sørger vi aktivt for at gå i rette med stereotyper? Hovedparten af citaterne i DDO stammer fra ordbogens oprindelige korpus (med tekster fra perioden 1983–92), og der er dermed en risiko for at visse udsagn forekommer gammeldags eller stereotype i dag.

Følgende citater har givet anledning til diskussion, internt i redaktionen eller med ordbogens brugere. Første eksempel udspringer af en brugerhenvendelse vedrørende substantiverne *karrierekvinde* og *karrieremand* med meget enslydende definitioner. *Karrierekvinde* er forsynet med citatet: “det er ikke rigtig hende at blive gift og få børn. Vores Inge er en karrierekvinde” fra ugebladet *Se og Hør*, 1983, hvorimod *karrieremand* ikke har noget citat. Brugeren skriver:

Jeg lagde mærke til at når man taler om kvinder er der fordomme om hvad det betyder ift. at man ikke vil have mand og børn, men det siger I ikke noget om for mænd. Dvs. hvis man er karrieremand så [er der ikke nogen] forventninger ift. familie. Det lyder ikke ligestillet for mig.

Bemærk formuleringen “det siger I ikke noget om”. Brugeren opfatter citatet som noget ordbogen “siger”, og med en vis ret: Citatet er udvalgt på bekostning af andre citater, det er artiklens eneste og står dermed uimodsagt, og det fremstår ekstra kraftfuldt ved sammenligning med artiklen *karrieremand*, som er helt uden citater.

Brugerens henvendelse peger dermed på at det kan være en god idé at sammenholde lemmaer der ender på *-mand/-kvinde*, *-dreng/-pige* etc. – også på citatniveau da eksemplerne undertiden kan bidrage til en uønsket kønsmæssig skævvridning eller stereotypi.

I den trykte udgave af DDO var der som udgangspunkt kun plads til ét citat ved hver betydning, men i den digitale udgave er der ændret praksis på dette punkt, og der bringes nu typisk to citater i nyskrevne artikler. Særligt når et citat peger entydigt i en bestemt retning, bør redaktører undgå kun at give ét citat. Endelig

er vores korpus inddelt i årgange, hvilket betyder at redaktørerne med fordel kan prioritere de årgange i korpus der ligger nærmest nutiden. De ældste korpustekster stammer fra 1983 – og der er sket meget med både sprog og samfund i de 35 år der er gået siden. Dette fremgår fx tydeligt når man genser det udvalg af citater fra DDO der præsenteres af Fjeld (2015:52), og som hun med rette mener afbilder en stereotyp opfattelse af kvinder og mænd i en forældet og kønsopdelt kultur. Alle eksempler stammer fra de oprindelige tekster fra ordbogens hovedperiode 1983–92, og det står klart at vi bør gennemgå en del af dette meget store materiale. I et forsøg på at afdække problemets omfang har vi i første omgang udtrukket alle citater der indeholdt strengen “kvind*”, og læst dem igennem. Vi har derved fundet en lang række citater som nok bør tages op til genovervejelse med henblik på at supplere med ekstra citater fra nyere tekster og i værste fald, omend nødtigt, fjerne det ældre citat. I tilfældet *karrierekvinde* ovenfor valgte vi at supplere med et mere moderne citat, men lade det ældre og tidstypiske citat stå. Her et par eksempler som vi vil behandle på samme måde:

substantivet *buste*: “enhver kvinde kan altid finde tid på dagen til at gøre sine busteøvelser for at få en smuk og fast buste” (DRTV 1983)

adjektivet *modsigelsesfyldt*: “Med kvindeligt vægelsind bevæger hun sig ud i den ene modsigelsesfyldte argumentation efter den anden” (avisen Berlingske Tidende, 1992)

verbet *ævle*: “du godeste, hvor det kvindemenneske kunne ævle” (roman, 1991)

substantivet *vås*: “jeg [mener] at ligestilling er noget vås. Mænd og kvinder er forskellige og det skal vi blive ved med at være” (avisen Jyllands-Posten, 1992)

En tilsvarende søgning på strengen “mand*/mænd*” i citater afslører også stereotype forestillinger om mænd, men der er tale om færre tilfælde. Nedenfor ses nogle eksempler:

adjektivet *aggressiv*: “Mænd bliver lettere aggressive, de har sværere ved at finde sig i flabede bemærkninger end kvinder” (ugebladet Alt for Damerne, 1988)

substantivet *bæ*: “Jens skiftede ham og ordnede ham og tog den første sorte bæ, som ikke ret mange mænd har set” (debatbog, 1993)

præpositionen *bag*: “Der står en kvinde bag enhver mand” (skoleopgave, 1990)

substantivet *barn*: “De kontakthæmmede, pertentlige, udi egen opfattelse ufejlbarlige mænd er på bunden børn” (fagbog om litteratur, 1985)

Udover at de stereotype citater især er af lidt ældre dato, er vi klar over at der er et særligt problem i forbindelse med bestemte kilder. Som det også fremgår af Fjelds (2015:52) eksempler, er mange af citaterne fra dameblade (*Hjemmet, Ude og Hjemme, Familie Journalen, Hendes Verden, Ugebladet Søndag*) der velvilligt leverede tekster til DDO’s oprindelige korpus. Især *Familie Journalen* er kilde til mange kønsstereotype citater der handler om “stakkels kvinder der græder”. Dette skyldes de mange trivialnoveller i bladet. Skrivestilen i ugeblade overholder i høj grad formelle sproglige krav til “det gode citat” (kort, underholdende, idiomatisk etc.), men gengiver så desværre også i særlig høj grad stereotyper omkring køn og kønsroller, se fx følgende:

“Tårene, der silede ned ad hendes yndige ansigt, var glædestårer. Hun vidste, hvad hun kørte i møde. Gyldne timer. Gyldne dage. Gyldne år” (FamJour1983)

“hun [havde ikke] noget højere ønske end at kaste sig i hans arme og knuge sig ind til ham” (FamJour1985)

“Martin, hviskede hun, og en dyb rødme skyllede op i hendes kinder” (FamJour1984)

“Julie .. fortalte sin mand, hvordan landet lå. Hun ville forlade ham og tage børnene med” (FamJour1987)

Også erotiske magasiner (*Cupido, Ugens Rapport, Tidens Kvinder*) med en tilsvarende skrivestil var velvillige bidragydere til DDO’s korpus, men dermed også til mange stereotype citater i ordbogen. Man bør være varsom med at overforbruge disse kilder, og vi påtænker at gennemgå en del af det ældre materiale herfra, evt. indsnævret til citater med pronominerne *hun/hendes* for at gøre et gennemsyn mere overkommeligt.

8. Konklusion

DDO – og en hvilken som helst anden betydningsordbog – bør revideres og opdateres jævnlige hvis den skal fremstå tidssvarende. Det gælder både ordbogens artikler om teknologi og artiklerne om andre emneområder under udvikling i samfundet, fx kønsroller.

Som denne afsluttende liste over mulige tiltag illustrerer, er en sådan opdatering omfattende, men ikke en umulig opgave. Således kan redaktionen bl.a.:

- Justere kriterier for udvælgelse af citater. (Er visse kilder decideret uønskede? Bør de seneste årgange prioriteres højest? Bør potentielt anstødeligt indhold i højere grad undgås i tilfælde hvor det potentielt anstødelige ikke udgøres af selve lemmaet?).
- Udstyre artikler der revideres i denne omgang, med mærket ‘tjek aktualitet’ så de er garanteret et eftersyn om nogle år.
- Finde og omformulere utidssvarende definitioner (fx ved søgning på emnekode, bestemte ord, “-kvinde/-mand” etc.).
- Tilføje faktabokse (efter bl.a. svensk forbillede) der oplyser om et ords historiske udvikling og aktuelle status (*neger* og *bøsse* er to oplagte kandidater).
- Tilføje synlig datering med én dato for *skrevet* og én for *senest revideret* (ikke en egentlig løsning, men dog en forklaring for slutbrugeren).
- Tilføje eller revidere valøroplysninger.
- Give mulighed for mere direkte brugerinddragelse (fx mulighed for at indberette/kommentere den enkelte ordbogsartikel med et enkelt klik).

I processen skal vi imidlertid huske at:

- Tage hensyn til det tidsbillede vi erstatter; tidligere versioner bør gemmes af hensyn til eftertiden og den historiske interesse (dette er en ny problemstilling i den digitale tidsalder).
- Sondre (i det omfang det er muligt) mellem det prototypiske og det stereotype.
- Søge en gylden middelvej mellem deskriptivismen og den aktive modstand mod stereotyper og fordomsfuld sprogbrug (fx ved at bringe ét citat fra hver (syns)vinkel).

Litteratur

Ordbøger

DDO = *Den Danske Ordbog* 1–6 (2003–05). Online: <ordnet.dk/ddo>.

ODS = *Ordbog over det danske Sprog*. 1–28 (1918–56). Online: <ordnet.dk/ods>.

Svensk ordbok (2009). Utgiven af Svenska Akademien. Norstedts (i distribution).

Online: <svenska.se>.

Anden litteratur

- Fjeld, Ruth Vatvedt (2015): Om ordbokseksempler og stereotypisering av kjønn i noen nordiske ordbøker. I: Caroline Sandström, Ilse Cantell, Eija-Riitta Grönros, Pirkko Nuolijärvi & Eivor Sommardahl (red.): *Perspektiv på lexikografi, grammatik och språkpolitik i Norden*. Helsingfors: Institutet för de inhemska språken, 35–65.
- Kristensen, Kjeld (1999): Politisk (u)korrekthet i Den Danske Ordbog. I: *Nyhedsbrev fra Den Danske Ordbog* 11.
- Lorentzen, Henrik (2001): Jagten på det gode citat. Om vanskelighederne ved at finde egnede ordbogseksempler i et korpus. I: Martin Gellerstam, Kristinn Jóhansson, Bo Ralph & Lena Rogström (red.): *Nordiska studier i leksikografi 5. Rapport från Konferens om Lexikografi i Norden*, Göteborg 27–29. maj 1999. Göteborg, 202–216.

Jonas Jensen
redaktør
jj@dsl.dk

Henrik Lorentzen
seniorredaktør
hl@dsl.dk

Sanni Nimb
seniorredaktør
sn@dsl.dk

Mette-Marie Møller Svendsen
assisterende redaktør
mette.svendsen@dsl.dk

Lars Trap-Jensen
ledende redaktør
ltj@dsl.dk

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
Christians Brygge 1
DK-1219 København K